

ISSN 1886-1997

Kajeroj el la Sudo

La 37^{an} jaro

Bulteno de la Hispana Asocio de Laboristoj Esperantistaj

<http://www.gazetoteko.com/kajeroj/k133/k133.html>

Homo, kiu ne interesigas aŭ ne agas pri politiko estas sklavo

Tuja fitopio

Kiam tiuj viaj ne plenumas

Ĉu hispanaj urboj post jarcento?

N° 133^a

Oktobron de 2024^a

Kajeroj

Bulteno de la Hispana Asocio de
Laboristoj Esperantistaj (HALE).

el la Sudo

Calle Jabonerías, 6.3^o D
30010 Murcia
Hispanio

Enhavo

Redaktore: Je la 37ª jaro.....3

Pensigoj:

Ribelo.....4

Naĝuloj sub ĉielo.....5

Tuja fitopio.....8

Kiam tiuj viaj ne plenumas.....13

Humuro:

Bonvolu ridi..., sed ne tro!.....12

Defendo de Hispaneco:

Principo de kresko.....14

Homa egaleco.....16

Frateco kaj fratismo.....18

Kredo kaj espero.....21

ISSN 1886-1938 (printita)

Prezidas: **Johano A. Cabezos.**

Redaktas: **Jesuo de las Heras.**

Korektas: **Jozefo Pina.**

Retskribu al: **kajeroj@gmail.com**

**Pri la enhavo de la
artikoloj respondecas ties
aŭtoroj, ne la redakcio.**

**Nesubskribitajn artikolojn
verkis la redaktoro.**

**Ni ne korespondos pri
nepetitaj artikoloj, kvankam
ni klopodos publikigi ĉiun
artikolon, kiun ni trovos
interesa .**

Kovrilo: Ĉu Hispanio iĝos dezerto en la estonto? Nun ŝajnas, ke intelekto tia ja estas. Sed ĉu fizikan landon dumvivos niaj profiloj?

Pagmaniero: aliĝu al HALE kontraŭ €10 jare por ricevi la surpaperan version de nia magazino.

**Se vi deziras kontribui per aliĝo,
kontakto la redaktoron:
kajeroj@gmail.com**

**Oni povas reprodukti la enhavon, kondicè,
ke oni citu la originon.**

Tute kreita kaj traktita per senpagaj linuksaj rimedoj:
Scribus, Bluefish, LibreOffice, Gimp, kaj Yafc.

Nesubskribitajn artikolojn verkis la redaktoro

Redaktore

Je la komenco de nia 37^a jaro

Ĉi tiun monaton komencas nia 37^a jaro kiel magazino, organo de HALE, la Hispana Asocio de Laboristoj Esperantistaj.

Multe da aferoj ja ŝanĝis, ĉu ne? En kaj kaj ekster Esperanto, pri laborkondiĉoj de laboristoj hispanaj, kaj en kaj ekster Hispanio mem.

Pri la unua konsidero, delonge ne plu estas socia bazo en HALE, almenaŭ ne oficiale. Nur estraro restas. Mi ja scias, ke la organon de HALE, ĉi tiun magazinon, legas la esperantistaro de Hispanio, kaj ankaŭ tiu (*eĉ ruĝa*) eksterlanda, eĉ se ili neas tion. Tiuj, kiuj decidis, ke nia asocio ne estis sufiĉe kontraŭfaŝisma, forlasis la asocion, kaj kreis novan, kies bulteno laŭ mia informo, malaperis baldaŭ post la skismo. Mi ne scias, ĉu ili havas bazon socialan, sed tiu estas same sensignifa en la vivo laborisma kaj esperanta ol HALE, se ne malpli. Kaj funde ili pravas: HALE ne estas kontraŭfaŝisma, pro du kialoj: ni **HALEanoj estas kontraŭ nenio**, ĉar ni estas por laboro, por Esperanto, kaj ties interna ideo. Kaj tio irigas nin ne batali, sed kunhavi laboron, ideojn, kaj fortojn, tie, kie estas necese. La alia kialo estas, ke **faŝismo ne plu ekzistas** en Hispanio, krom en la vicoj de PSOE kaj memdiritaj

maldekstraj partioj. Fakte faŝismon kreis Benito Mussonili kiel apartigon de la Socialisma Partio de Italio, pro kelkaj malkonsentoj. Sed ni ne plu iru en tiun vojon.

Pri la laborkondiĉoj de Hispanoj, multe ja ŝanĝis en nia lando. Kiam ĉi tiu magazino aperis, je la jaro 1988^a, se laboristo sinsekve havis postenon en firmao dum ses monatoj, li aŭ ŝi rajtis havi konstantan postenon, kaj estis malfacile por dungistoj forpeli ilin. Sed nun —danke al tiu memdirite maldekstra partio, PS-OE— laboristoj povas ricevi sinsekvajn kontraktojn por laboro nur dum 2 monatoj, kaj tio ne kreas rajtojn por laboristo. Tio estas ruba kontrakto, ĉu ne?, kreita de socialistoj en la 80^{aj} jaroj lastjarcente.

Kaj kion diri pri Hispanio? Tiam ni ankoraŭ ningratulis, ĉar finfine ni liberiĝis pri diktatoreco. Ne plu estos la tuta povo nacia en nur unu mano, tiu de Diktatoro Franko. Sed kio okazas nun? Ni havas Prezidenton, kiu celas regi sen la apogo de Parlamento, dum ni vidas, ke juĝistoj estas regulataj de homoj, kiuj okupas postenojn altajn nomumitajn de la registaro mem. Ĉu tio ne estas diktatoreco denove?

Tamen, ni estu optimismaj..., sed ne tro. Nenio venos el ĉielo. Ankoraŭ estas laboro farenda.

Ribelo

Multaj homoj fieras sin ribeli, ribeli kontraŭ la establita ordo, kontraŭ la sistemo... Sed la inteligenta afero, laŭ mi, estas ne ribeli kontraŭ la sistemo aŭ adaptiĝi al la sistemo kiel eble plej multe, sed adapti la sistemon al oni mem. Ĉu tio estas ribelemo? Mi ne pensas tiel: tio estas saĝo, kaj ĉesigo de la sensencaĵoj.

Mi havas amikon, kiu diras, ke oni devas profiti la kapitalisman sistemon, sed tio, kion mi pledas, estas eĉ ne tion: sed adapti la establitan sistemon al onia vivmaniero, al onia maniero fari tion, kion oni volas fari en la vivo. Ĉar, kvankam estas vere, ke ni ne havas klaran ideon pri kial ni venis en ĉi tiun

mondon, ni ne scias pri tio, kio estas nia misio, ni povas doni signifon al nia vivo, elpensi mision por ni mem. Kvankam tiu signifo aŭ misio estas simple vivi kiel eble plej bone.

Ĉi tio eble ne diras multon, sed ĝi diras multe pli ol tio, kion homoj kutime diras unu al la alia. Same kiel estas pli bone trapasi la jarojn ol lasi la jarojn preterpasi onin, anstataŭ lasi tion, ke la vivo preterpasu vin, ni devas travivi kvazaŭ nenio estus okazinta. Eble tio estas kio feliĉigas vin. Kaj esti feliĉa estas la plej revolucia afero, kiun oni povas imagi. Ĝi ribelas kontraŭ mezboneco, kontraŭ la komunaj, kaj kontraŭ tio, kion ajn oni pensos pri ni.

Estu feliĉa kaj ĉesu trompi vin mem. Eble tial vi bonfartos pli.

Rompinte ĉenon, oni povas havi du ĉenojn

Naĝuloj sub la ĉielo

Kelkajn tagojn antaŭ somero oficiale finiĝos —aŭ almenaŭ tiaj ferioj por laboristoj— de mia kies inoj portas bikinon tiam konsideratan maldeca, jes. Sed nun la etaj du pecoj montras al

privata vidpunkto en la centro de la plaĝo, cent metrojn de la bordo, ene de l' maro mi kontemplas diversajn specojn de banantoj.

Ha, se niaj prauloj levus la kapon...! En tiu tempo multaj legis libron aŭ revuon sub la sunombrelo, lulitaj de la bruo de la ondoj krevantaj proksime de siaj piedoj, kaj de tempo al tempo kontemplantante la bluan de Mediteraneo, dum eble resumante tion, kion ili legis, aŭ komentante ĝin kun sia parano, dum unu el ili du sekvas per foja rigardo la aventurojn de la infanetoj, ĉar la pli aĝaj jam petolas kun siaj amikoj, multaj el

ni la tutan glutaron kaj foje la elmontratan bruston sen ia honto, ke ĉio estas pro vitamino D, kiu laŭ ili estas fabrikata nur en la haŭto kaj en laboratorio-piloloj. Granda eraro: tie, kie ni fabrikas ĝin po plej granda kvanto kaj kvalito estas en la organo de la vido, la okulo, jes, tiu, kiun preskaŭ ĉiuj kovras per sunokulvitroj, kvazaŭ sia retino brulus, ĉar la stelo-reĝo alproksimiĝas al ilia sendefenda viktimo...

Sed ŝajnas, ke ne: kiam ni iras al la okulkuracisto, li pafas al ni multe pli helan lumon —aŭ almenaŭ tiel ŝajnas al ni, en la

mallumo de sia oficejo — kaj nia retino restas same plata. Mi ne diras, ke oni devas rekte rigardi la Sunon, ĉar pli ol unu nekonscia homo estis blindigita pro tio, ĉar la retino havas siajn limojn, sed se oni iras al la plaĝo sen sunokulvitroj, oni ekzercos muskolojn ciliarojn, kiuj ne enlasis pli da lumo ol necese, garantante naturan kaj efikan vidaĵon, samtempe savante la menciitajn muskolojn de la pigreco kaŭzita de sunokulvitroj, kiuj, se oni aĉetis ĉe optikejo, ankoraŭ havas la malavantaĝon, ke ili filtras ultraviolajn kaj infraruĝajn radioj, kiujn nia korpo bezonas, ĉar vere ankaŭ oni estas infano de la Suno, kvankam ni vestiĝas kiel altnivelaj okcidentanoj, kiuj neas ĉi tiujn aferojn. Kaj se la sunokulvitroj oni ne aĉetis ĉe optikejoj, ili trompas la pupilojn, kaj ili malfermiĝas pro la mildigo de videblaj sunaj radioj, kaj ultraviolaj kaj infraruĝaj radioj venas en la okulojn per pli granda mezuro, kaj tio ja estas danĝera por la retino. Resume, sunokulvitroj estas maloportunaj, se ili estas bonaj, kaj danĝeraj, se ili ne bonas.

Kaj pli malproksime oni vidas aliajn banulinojn de alia kredo, kiuj merĝas en la akvon vestitaj de la kapo ĝis la piedoj, dum iliaj geedzoj banas sin en la samaj bankostumoj kiel ni. Estas ankaŭ *kuraĝaj virinoj*, kiuj sunba-

nas kun nudaj brustoj, kiuj finfine neniun ŝokas plu, ĉar neniun atentigas al ili. Kaj liaj kunuloj ŝajnas ne multe zorgi pri tio, ke siaj amatinoj, aŭ edzinoj, aŭ patrinoj, tiamaniere sin montras, ĉar ili estas tie por aliaj aferoj, kiel bone amuziĝi sen freneziĝi pro tiaj sensencaĵoj. Tamen, inter tiaj virinoj estas ankaŭ tiuj, kiuj rigardas vin kun malafabla vizaĝo, kvazaŭ dirante *kion diable vi rigardas?*... Nu, alian tagon ni diskutos pri ĉi tio...

Finfine estas tiuj, kiuj formas rondojn en la akvo rakontante unu al la alia aferojn pri laboro aŭ libertempo, sen zorgi, ĉu estas naivaj oreloj aŭskultante ilin, ĉar oni aŭdas ilin, de kelkcent metroj for, kvankam oni komprenus ilin, se ili ĉiuj ne parolus samtempe.

Kaj unu, kiel la Frenezulo sur la Monteto, kiel diris la Liverpulanano, kuŝas kiel eble plej longe, silenta tie meze de tiom da bagatela interparolado, interrompita hodiaŭ matene de roko, kiu falis hazarde de la ĉielo, ŝajne senrimarkate krom tiu, kiu en tiu momento havis alian kialon senti sin dankema esti viva, ĉar ĝi falis dek metrojn for de lia kapo... Ĉar oni diras, ke ĉiujn dek kvin tagojn — kvankam mia kredo estas, ke ĝi okazas ĉiutage — objekto falas de la ĉielo sur ĉi tiun vagantan planedon, kiun ni

nomas nia, ĉar ni naskiĝis sur ĝi. Tiuj korpoj, kiuj venas trans la ĉiela imperio —tio estas, spaco kosma— brulas survoje al la grundo, kaj preskaŭ ĉiuj el ili volatiliĝas antaŭ atingi ĝin pro la frotado, kun 300 kilometroj da gasa tavolo— nomata atmosfero— kiu kontraŭas ĝian falon; sed tamen kelkaj estas tiom grandaj, ke ili atingas la grundon, foje je grandeco de pinglo, foje oranĝo, foje ŝuskatolo, aŭ muro, aŭ tuta futbalkampo, sed kiel plej verŝajne ili falas en la maron, kaj pro tio oni ne rimarkas. Foje ĝi trafas homon en la kapon, kaj li mortas, kompreneble, per tuja maniero. Kelkaj diras, ke li estis trafita de fulmo, aliaj, ke akcidento ilin forprenis, kaj aliaj, ke ili vaporigis tiel, ke ili malaperas kaj neniu revidos ilin. Oni diras, ke ĉiujare pli ol 16 000 homoj malaperas en la mondo sen reaperi.

Ne ĉiuj estas viktimoj de meteoritoj, kompreneble, ĉar bedaŭrinde ne mankas krimoj, veraj akcidentoj aŭ homoj, kiuj perdas la sencojn de aferoj pro malsano aŭ aliaj kaŭzoj, kiujn oni eble neniam komprenos. Sed ĉi tiu *glub-o!*, kiun mi aŭdis kaj vidis malaperi sub la akvojn de plaĝo Nares pensigis min pri multaj aferoj tiun tagon.

Kaj dume la grupoj da ŝprucistoj daŭrigis kun sia babilado, kvazaŭ nenio estus ĵus okazinta. Nenio, nenio, kio ne okazas ĉiu-

tage, okazis. Krom mi estis tie kaj mi vidis ĝin. Kaj nun vi ne kredas min, kaj vi faros tre bone, ĉar vi ne devas zorgi la tutan tempon, ke ŝtono falos de la ĉielo kaj prenos ĉiujn viajn ideojn kaj la reston de via ekzistado sur la teron aŭ al la fundo de la maro. Ja oni okupas iom malpli ol kvinonon de kvadrata metro, kaj el tiuj estas 510 065 664 600 en la mondo, tio estas kvincent dek miliardoj, sesdek kvin mil ses milionoj, sescent kvar ses cent mil kvadrataj metroj, do la probableco, ke unu el tiuj falas ĉiujn dek kvin tagojn, estas unu el 2 550 328 323 (por ne lacigi la leganton, pli ol du bilionoj kaj duono), se matematiko ne trompas min, aŭ mi ne ĝuste interpretis ĝin. Sed en ambaŭ kazoj, la probableco ankoraŭ estas tro malbona por ke oni zorgu pri tiu sensencaĵo.

Kaj dume, oni daŭre baniĝas dum la resto de somero, se oni loĝas proksime de la plaĝo, dum ĉi tiu kosmoŝipo, kiu vojaĝas sen piloto aŭ itinero-mapo tra la kosma spaco senzorge ĉar, kiel amiko iam diris al mi, kiam mi diris al li, ke ni veturas sur ĉi tiu sidera aŭto je cent naŭ mil kilometroj pohore, ke *tio estas filozofio*. Ĉar oni prenos nenion de ĉi tiu vivo, krom tio, kion nia animo spertis.

Vi bone baniĝu.

Tuja fitopio

Multaj el ni kreskis kun libroj kiel **1984**, **Kuraĝa mondo**, aŭ eble eĉ legis la romanon aŭ spektis la filmon **La Planedo de simioj**. Ĉiuj ĉi tiuj verkoj estas la antitezo de tiu eldonita en la 16-a jarcento de Tomas' Moro, **Utopio**, termino elpensita de la aŭtoro, kiu signifas *La Bona Loko*.

Sed kio estas bona loko? Por Moro, la socio en kiu la proprieto estas komuna kaj la privata proprieto ne ekzistas, kiel oni supozas en socialismaj landoj, sed male al ĉi tiuj, la aŭtoritatoj estas libere elektitaj de la civitanoj, kio ebligas, ke ĝi estu socio en kiu la homoj estas feliĉaj, sen sociaj problemoj. Logike, tiu insulo apartigita de la ĉeftero havis diversajn urbojn, kies ĉefa estas **Amaura** (la urbo sen muroj). Jes, la fama angla politikisto kaj sanktulo supozis, ke la civitano —subjekto tiam—ne povas esti feliĉa en socio kiel tiu, kiu ekzistis en la 16-a jarcento en lia lando, kaj ankaŭ vaste en la cetera mondo, kiun li konis. Sed mi estis tre klara, ke por iri al La Bona Loko oni devas foriri de la tiama nuna socio.

Kaj mi scivolas, ĉu post kvin jarcentoj ekde la publikigo de tiu verko, la mondo estas pli valora

loĝloko ol tiam. Jes, nun ni havas pli bonajn higienon, medicinon, pli universaligitan

Tomas' Moro, aŭtoro de *Utopia*.

edukadon, pli bonajn transportrimedojn, kaj pli da kulturo...; sed nur tiuj, kiuj volas akiri ĝin, kompreneble. Sed ĉu ni pli proksimas al **Utopio** ol al la **Brave New World** de Huxley, aŭ al **1984** de George Orwell?

Ĉar la civitano, kiu tion sindeemandas, ne trovas respondojn, kaj se li trovas ilin, ili tute ne estas agrablaj: demokratio, kiu ne estas demokratio, kontraŭa realaĵo, en kiu la koruptitoj estas senkulpaj kaj la senkulpuloj estas subpremataj, en kiu estas pli grave esti seksisma ol murdema, kun viroj konkurantaj en sporto kun virinoj, samtempe ke tiuj ĉi postulas egalan traktadon, kontraŭdirante ambaŭ alirojn... Resume, ŝajnas, ke la mondo estas freneza, kvankam socie tiuj, kiuj

demandas ĉi tiujn demandojn estas konsiderataj frenezaj kiam ili esprimas respondojn, kiuj ne estas politike ĝustaj.

Mi memoras, ke por viziti ajnan landon en la mondo oni antaŭe postulis difinitajn kondiĉojn: havi pasporton en ordo, foje antaŭan vizon de la landa ambasado en la onia, monsumon, kiu permesus al oni resti en la vizitota lando dum tiom longe kiel deklare, ke oni iros, kaj kelkajn aliajn postulojn, depende de la lando, kiun oni vizitas. Se oni iras al iu ajn lando hodiaŭ, tiuj kondiĉoj daŭre estas similaj se oni faras ĝin individue per regula transportrimedo. Sed se oni faras tion en tre malfortika kolektiva transportilo, riske de via vivo, alveninte —aŭ eĉ longe antaŭe, ĉar la marbordogardistaro, anstataŭ forpeli onin, bonvenigas onin kaj kondukas onin al la haveno— ili donas al oni manĝaĵon kaj liton, kaj kiam oni estas forpelata el la akceptejo por fari lokon por pli da aliaj homoj, kiuj alvenis poste, oni ricevas poŝmonon por ke oni povu vivi dum oni trovas laboron. Sed, male al la indiĝenoj de la gastiganta lando, kiuj pagis impostojn kaj loĝis tie dum sia tuta vivo, ĉi tiu antaŭdunga helpo ne havas limdaton.

Konsideroj kiel solidareco aŭ homismo estas prezentitaj por ĉi tiu tipo de protokoloj, sed ĉiu tiu mono estas prenita de la impostoj

de laboristoj, do tiu solidareco kaj homaro ne estas virtoj, sed elspezoj truditaj al civitano perforte, kiun la homoj neniam rajtigis fari. Virto tordiĝis en rabaĵon.

Sed tio ne estas la ĉefa problemo, kiu igos nian socion draste malproksimiĝi de Utopio por tordiĝi en 1984an:

Enmigrintoj, kiuj ĉiam estis akceptataj en Hispanio kun malfermitaj brakoj, kiam ili venas kaj ekloĝas inter ni laŭ niaj leĝoj, ne plu faras tion unuope, sed amase. La registaro rekonas, ke ĉirkaŭ duonmiliono da ili ekzistas inter ni, kvankam aliaj fontoj indikas kvaroble tiun nombron. Ni ignoru la ekonomian misuzon, kiun tio kunportas, por koncentriĝi pri io multe pli grava: kulturo. Kiam ili venis unu post la alia, la enmigrintoj integriĝis en nian kulturon, kaj ili fieris kaj **sentis bonŝancon esti hispanaj**, ĉar baldaŭ aŭ poste ili akiros hispanan naciecon. Ne estis nekutime vidi enmigrinton de islama origino havi bieron aŭ vinon kun *ĥalufo* (fritita lardo inter du tranĉaĵoj da pano) kaj vigle babili kun ni pri la aferoj de la ĉiutaga vivo. Sed kiam la enmigrado fariĝis amasa, tiu nordafrika knabo ne plu prenis ĥalufon, sed ŝelsekfruktetojn aŭ ion alian ne malpermesita de sia kulturo. Ili ne plu integriĝis, sed ili estis parto de kultura kaj foje fizika geto, ĉar ili restis en

kvartaloj komunaj al tiuj de sia kulturo. Kaj ne mankas tiuj, kiuj esprimas sian nunan frustrigon pri estonteco, per la esprimo, ke *ni venis per motorboatetoj, sed vi devos foriri naĝante*.

Ĉu alarmismo? Tute ne. Oriana Fallaci jam avertis pri tio antaŭ jardekoj en siaj libroj *Rage and Pride* (Kolero kaj orgojlo) kaj *The Force of Reason* (Forto de rezono) kiam la resto de la intelekta komunumo fikvalifikis ŝin por tio, antaŭ preskaŭ 25 jaroj. Nun la posedantoj de la amaskomunikilaj gazetoj kaj televidstacioj silentas kaj mensogas pri la publikaj malordoj kaŭzitaĵoj de amasaj kontraŭleĝaj enmigrintoj, kaj eĉ etikedi ilin tiel ŝajnas esti morta peko, kvankam se ni ne nomas fosilon fosko, eĉ se ni ne nomas fosilon, ĝi kostos al ni malmulte: nei ke la taŭro estas tie ne malhelpos nin esti kornataj. Kaj per sovaĝa maniero. Ne estas same bonvenigi politikajn rifuĝintojn ĉar ili estas dezirataj en siaj landoj por esti murdataj, kiel pravigi murdon kaj seksperforton ĉar oni timas esti nomata ksenofobulo. Ksenofilio ne povas anstataŭi amon al tio, kio estas nia, *pro patria mori*, kiel romianoj diris, mortu por via patrio. Kaj via patrujo estas viaj parencoj, viaj najbaroj, la homoj de via propra kulturo, tiuj, kiuj loĝas en via lando dum multaj generacioj. Hodiaŭ ni ĉeestas, mirigitaj, procezon de anstataŭigo

far de nia loĝantaro de aliaj el pli malavangardaj lokoj kaj kulturoj pro la neagado aŭ perversa agado de la registaroj de Eŭropo. Kaj ni devas reagi kontraŭ tio.

Kaj tio okazas pro tre simpla kialo: **manko de demokratio**. Oni povus argumenti, ke kvankam tio ne ekzistas en Hispanio —kiel mi plurfoje pruvis en ĉi tiu gazeto kaj en ĵurnalo VegaMediaPress— ankaŭ ne ekzistas demokratio en Eŭropo, ĉar tie okazas same aŭ eĉ pli malbone, ĉar en tiuj lokoj la procezo komenciĝis pli frue. Konsideru tion, kio okazas en Anglio: civitanoj ribelas kontraŭ la indignoj de eksteruloj, kaj la polico atakas ilin anstataŭ procesigi krimon. Se ekzistus demokratio, ili farus la malon. Sed, kompreneble, la Ŝtatestro tie ne estas elektita de la popolo. Kaj, krome, liaj manoj estas ligitaj, same ligitaj kiel en Hispanio, kie la Reĝo estas nura pupeto, kiu apenaŭ kuraĝas kritiki per vortoj tion, kion oni devas rapide solvi per la rimedoj, kiujn li disponas. Rilate al Francio, tie oni povas elekti la Prezidanton de la Respubliko, sed estas la parlamento tiu, kiu elektas la Ĉefministron, kiu ekzercas la plenuman povon. Estas malmulte por diri pri Germanio, ĉar nia konstitucio estas kopio de ties, kvankam ĝi povintus esti kopiita pli bone kaj ne doni al la aŭtonomaj teritorioj la potencojn, kiujn la germanaj landlandoj ne havas, kiuj

tie ja venas de sendependaj landoj en la pasinteco, kaj ne kiel ĉi tie, kie homoj mensogas eĉ en lernejanaj historiolibroj, kio estas la ĝermo de la nuna ignoranteco hispana.

Kaj antaŭ ĉi tiun scenaron, kion fari? Por mi la solvo estas tre simpla, kvankam ĝi postulas iom da kuraĝo kaj ne sin forporti de tio, kion diras la kutimaj cerbolavaj homoj: **ne voĉdonu vi mem**. Ne, ne voĉdonu por iu ajn. Ĉar voĉdonante, eĉ se ĝi estas por la partio plej malproksima de tiu, kiu nuntempe regas en Hispanio, vi diras, ke vi aprobas, ke regos tiu, kiu ricevos la plej multajn voĉojn. Kaj tio estas maldeca. La partio, kiun la popolo subtenas je proporcio de unu voĉdono por ĉiu civitano, devas **servi** la popolon —ĉar **regi** oni lasu ekskluzive al armeaj oficiroj— kaj ne kiel nun okazas, kun la fifama D'Hondt Metodo, kiu devus esti nomita *de honte* ĉar estas honto, ke la troaj voĉoj, tio estas tiuj, kiuj ne sumiĝas al 3% por elektebla deputito, estas proporcie distribuataj inter la partioj, kiuj ja superas tiun limon. Alivorte, se vi, leganto, voĉdonas por la komunistoj, via voĉdono povas fini aldonita al tiuj de PP aŭ VOX, kaj inverse: se vi estas konservativa kaj volas voĉdoni por la PP aŭ VOX, via voĉdono povas fini aldoniĝi al tiuj de PODEMOS aŭ PSOE, eĉ se tio iras kontraŭ viaj principoj kaj interesoj. Kaj tio estas honto. Estas pli demokratie, ke oni ignoru tiujn

voĉdonoj, ĉar la deziro de tiuj civitanoj ne povus esti enkalkulita pro manko de subteno, ĉar kvankam la lando apartenas al ĉiu el ni ne ekluzive, sed al ni ĉiuj kune.

Post kiam unu voĉdono estas akceptita por ĉiu civitano, kaj unu civitano por ĉiu voĉdono, sen honesteco aŭ privilegioj por iu regiono, la elektitaj deputitoj devas ĵuri lojalecon al la nacio kaj la civitanoj, tre klare povos senpovigi ilin se nombroplimulto en sia distrikto tiel decidas. Tio signifus, evidente, ke neniu el la nunaj deputitoj estus elektita, kaj ke tiuj kiuj estus elektitaj laborus por la popolo kaj ne por siaj ideologioj aŭ si mem. Ĉar la homoj ne bezonas esti ideologiigita, sed preferas, ke la politikistoj solvos niajn problemojn rapide kaj efike. Kaj publika ordo kaj kulturigo favore al mensoga multkulturismo premas problemojn hodiaŭ en Eŭropo. Niaj vivoj dependas de ĝi.

Mi esperas, ke mia artikolo iom pripensigos tiun, kiu legas ĝin. Iom ĉagreniĝi nun povas garantii veran demokration kaj pli bonan landon por niaj infanoj kaj nepoj. Ĉar nia malkuraĝo nuna povas lasi ilin kun mankoj de libereco pri pensado, esprimado, agado kaj sindeteno. Labori nun serioze povas krei pli sekurecan kaj valoran Hispanion kaj Eŭropon.

Humuro**Bonvolu ridi, sed ne tro!****Kata konversacio:**

demandu!

Surtegmenta kato bojas laŭte.
Aŭskultinte, alia kato protestas:

—Kato! Kial vi bojas kaj ne miaŭas?

—Diable! Ĉu mi ne rajtas praktiki alian lingvon?

Literatura opinio:

Diras eldonisto al nova verkisto:

—Via libro tuŝis mian koron.

—Ho!, dankon! Kial do?

Cinike respondas eldonisto:

—Mi sentis kompaton!

Angla leciono:

Demandas instruisto:

—Kiel diri en la angla lingvo *La kato falis en akvon kaj droniĝis?*

—De kat pataplaf en ŭoter and no mor miaŭ miaŭ.

Edzina vivo:

Amikino demandas al ĵusa edzino:

—Kiel fartas via edzina vivo?

—Mi ne povas plendi.

—Do, ĉu ĉio en ordo?

—Ne, mi ne povas plendi, ĉar mia edzo sidas apud mi.

Seksa konsulto:

—Filo, ni devas paroli iomete pri seksa vivo...

—Bonege, paĉjo! Demandu,

En probalota kunveno:

Politikisto harangas aŭskultantaron:

—... ĉar ĉiuj laboristoj estas egalaj!

—Kaj laboristinoj? —demandas knabino.

—Nuuuu..., jes, vi pravas: ankaŭ ĉiuj laboristinoj estas egalaj!

Pajaca respondo:

—Toĉjo, kien vi iras? Ĉu vi iras preĝejen?

—Ho, Kanjo, ne, mi ne iras preĝejen.

—Ho, ĉu vi iras hejmen?

—Ne, ankaŭ ne mi iras hejmen.

—Ĉu vi iras lernejen?

—Ne, mi ankaŭ ne.

—Ĉu vi iras vendejen?

—Ne, ankaŭ vendejen mi ne iras.

—Do, kien vi iras, Toĉjo?

—Ho, Kanjo, vi ne bone demandas: mi ne iras, mi venas!

Kiam tiuj viaj ne plenumas

En ĉi tiu lando homoj estas **etro** politikumitaj. Ili diras ne, kaj ke ili eĉ ne parolas pri politiko, do ili ne estas politikumitaj. Sed ne paroli pri politiko, kaj do ne postuli, ke politikistoj plenumu siajn devojn, kaj akcepti kun hunda submetiĝo la indignaĵojn kaj absurdaĵojn, kiujn ili faras, estas politiko tre difinita: la **politiko de la sklavo**: ĉio, kion faras tiuj miaj estas bona, ĉar sekve ili ja estas tiuj miaj! Oni sentas sin reprezentataj ne ĉar onii elektis ilin –kio neniam okazis en Hispanio –sed ĉar ili sentas sin ideologie proksimaj al ili, al tiuj politikistoj.

Kaj tio estas vera tragedio. Ke politikistoj kun skandalaj salajroj faras tion, kion ili volas, aŭ pli precize kion volas ties gvidanto, eĉ se tio kontraŭas la ideologion, kiu teorie obstine katenas la balotanton al tiu partio, estas tragika malsaĝeco, ĉar ĝi kondukas nin al ruiniĝo. Tiu nia, tiu de niaj infanoj kaj tiu de niaj genepoj. Kaj tio bonigas ĉiujn homojn, kiuj iam regis Hispanujon ekde la tempo de Alariko, la unua reĝo de tio, kio nun estas Hispanio, Portugalio kaj Sudo de Francio. Kaj tio ne estas banala diraĵo, ĉar de tia

prate tempo ĝis ĉi tiu aferaco, kiun oni nun maldece referencas kiel demokratio komenciĝis, la regantoj serĉis, per unu maniero aŭ alia, kun malsamaj gradoj de lerteco kaj lojaleco, la bonon de la lando, de la nacio, de la civitano —aŭ de la subjekto, kiam civitaneco ankoraŭ ne estis elpensita—. Sed ĉi tiuj homoj politikaj nun pli zorgas pri strangaj ideologioj, kiel la **Dudek Tridek Tagordo** —kiun esperante oni devus diri **Tagordo Dumil trideka** malgraŭ la katastrofa manipulado de eŭropaj politikistoj—, **due pri si mem** —se juĝante laŭ la sennombraj kazoj de korupto, ke laŭ la dinamiko kreita de ministrino Irene Montero, *tiuj, kiuj ne estis kondamnitaj, ne estas senkulpaj, sed nur okazas, ke oni ankoraŭ ne sukcesis pruvi ties kulpon*—, **trie**, pro la **mandatoj de sia ideologio** —kompreneble, nur tiuj partioj, kiuj havas ĝin, kio ne estas klare, ke ĉiuj havas ideologion —kaj **finfine** —eble— por la **bonfarto kaj intereso de la civitano**. Malgraŭ tio, ke en siaj balotprogramoj ili anoncas ĝin inverse.

Sed oni ne estu naiva: oni ne plu atentu al tio, kion politikistoj diras, sed preferu tion, kion faras partioj en la

povo kaj en la opozicio. Aŭ eĉ se ili estas plenaj deputitoj, sen potenco, kiel VOX aŭ PODEMOS.

Sed estus bone por la ordinara civitano —ĉu li havas ideologion ĉu ne, ĉu li estas aniĝinta al politika partio ĉu ne— egale, ĉar **ni ĉiuj pagas impostojn kaj tial tio donas al ni la rajton** postuli de politikistoj kiuj diras, ke ili reprezentas nin (kvankam tio estas ankaŭ mensogo, malgraŭ ke ties salajroj venas el niaj impostoj); Tial estus bone, ke ni ĉiuj komencu postuli el niaj politikistoj ĉesi cerbolavi nin per la aferoj, kiujn ili diras, ke ili faros,

kaj ke ili klarigu al ni kial ili ne faris tion, aŭ kial ili ne faros.

Por havi ĉi tiun misregadon kiu ekzistas en Hispanio, estas pli bone ne havi politikistojn. La institucioj funkciu memstare, kaj almenaŭ ni ŝparos la salajrojn de tiom da senutilaj politikistoj, kaj de ties konsilistoj, kiuj ankaŭ ne multe brilas.

Kaj tiuj, kiuj ne pensas pri tio, ne plendu, kiam la finon de ties monato ili ne atingos. Ĉar ili devos silenti, kiam ties infanoj aŭ genepoj demandos ilin, **kion ili faris por malhelpi la ekstreman malriĉecon**, kiun ili suferos estonte.

Beletro

Defendo de Hispaneco

Ramiro de Maeztu

Principo de kresko.

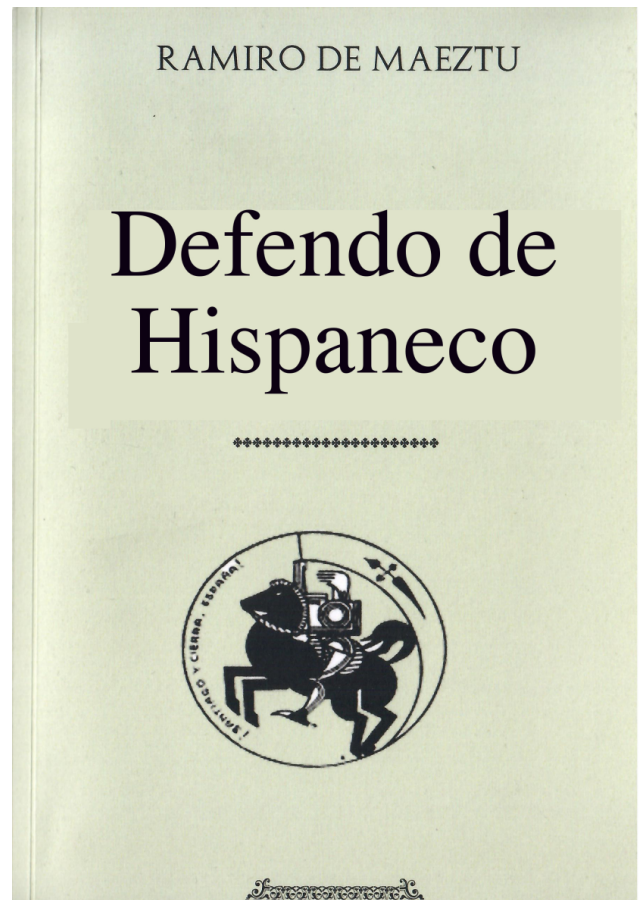
Politika libereco estas defendata ankaŭ per la argumento, ke ĝi kuraĝigas la diversecon de karakteroj kaj do kontribuas al ties plifortiĝo. Ĝi estis la tezo de Stuart Mill, ĉe la fino de lia eseo **On Liberty** (Pri libereco). Ĝi estas tiu de Bertrand Russell, kun lia **Growth Principle** (Principo de kresko). Russell diras ke la impulsoj kaj deziroj de viroj kaj virinoj, kiom ajn gravaj, venas de centra Principo

de Kresko, kiu gvidas ilin en certa direkto, ĉar arboj serĉas lumon. Ĉiu viro instinkte emas al tio, kio plej konvenas al li. Kaj li devas resti libere fari tion, ĉar, ĝenerale, malutilaj impulsoj kaj deziroj venas pro tio, ke ili malhelpas la normalan kreskon de la homoj. Tial, ekzemple, la proverba malicecoj de la ĝibulo kaj la handicapulo. Deziroj estas nenio krom enhavitaj impulsoj. *Kiam impulso ne estas kontentigita en la momento mem de sia apero, naskiĝas*

la deziro al la atendataj sekvoj de la kontentigo de la impulso. La vivo devas esti regita ĉefe de impulsoj. Se ĝi estas regata de deziroj, ĝi elĉerpas kaj lacigas la homojn, igante ilin indiferentaj pri la celoj mem, kiujn ili intencis atingi. Sed la impulsoj, kiujn oni devas kuraĝigi, estas tiuj, kiuj tendencas doni vivon kaj produkti arton kaj sciencan, tio estas, kreemon ĝenerale.

Ĉi tiu estas la teorio. S-ro Russell ne aldonas, ke la impulsoj de envio, detruo, memmortigo ktp., estu limigitaj, ĉar tio refutus lian propran doktrinon. Sinjoro Russell kontentas diri, ke ĉi tiuj impulsoj ne venas de la centra Principo de Kresko. Ĝi ne pravas ĝin. Oni ne povas pravi ĝin. Arbo etendas siajn radikojn en la grundon de alia arbo kaj alproprigas sian sukcon. Oni ne povas montri, ke malutilaj impulsoj estas malpli *centraj* ol utilaj. Nek estas malutile enhavi impulsojn. Estas devitaligitaj homaj rasoj ĝuste ĉar ili donas sin senrezerve al la kontentigo de siaj seksaj impulsoj. La doktrino de Russell estas nenio pli ol provo science pravigi la romantikan aserton ke viro estas nature bona kaj libera de prapeko. Sed romantikismo jam havas du jarcentojn da historia sperto. Ĝi eĉ estis provita en novaj landoj, kie

ties evoluo ne estis limigita de la memoroj kaj tradicioj de kristana civilizacio, fondita ĝuste sur la

dogmo de la prapeko.

La okuloj de la mondo, ekzemple, estas turnitaj, en ĉi tiuj jaroj, al Usono. Novjorko estas la fascina urbo. Estas vere, ke Usono iam estis puritanisma kaj ke ties kutimoj, se ne leĝoj, devigis siajn civitanojn aparteni al specifa religia konfeso. Sed puritanismo pasis, almenaŭ en la grandaj urboj; Novjorkanoj ne devas konfesi ajnan religion. Multaj konfesas nenion. Ili estas liberaj. La etendo de la teritorio igas ilin pli liberaj ol ni eŭropanoj povas esti en niaj mallarĝaj naciaj hejmoj. Kaj la rezulto de ĉio ĉi estas krimfrek-

venco, kiu estas la plej alta en la mondo, la dissolvo de la familia vivo kaj tia terura ekonomia kaj politika krizoj, tiel ke ĝia plej prestiĝa armea oficiro, generalo Pershing, povis proklami lastatempe, en la mezo de la mirigita atento de la popolo, ke Usono ne povas trovi sian savon krom en faŝisma kaj diktatora reĝimo, kiu per peza mano restarigos la socian disciplinon.

Nur ne plu necesas apelacii al eksterlandaj aŭtoritatoj. Nia Donoso diris tion pli bone ol iu ajn en la Kongreso, la 4^{an} de januaro 1849, meze de la eŭropa revolucio:

Sinjoroj, ekzistas nur du eblaj subpremoj: unu interna kaj alia ekstera, religia kaj politika. Ĉi tiuj estas de tia naturo, ke kiam la religia termometro estas alta, la termometro de subpremo estas malalta, kaj kiam la religia termometro estas malalta, la termometro de la subpremo estas malalta, kaj kiam la religia termometro estas malalta, Ĉi tio estas leĝo de la homaro, leĝo de historio.

Donoso Cortés apelaciis al historio por pruvi la precizecon de sia parabolo. Ĝi tamen ne estis necesa. Sur la brusto de ĉiu homo estas skribite, ke la praktikado de bono postulas liberecon, sed tiu de malbono postulas malliberejojn kaj katenojn.

Homa egaleco.

Nia hispanisma senco diras al ni, ke iu ajn viro, kiel ajn falinta, povas leviĝi; sed ankaŭ fali, kiom ajn alta ĝi ŝajnas. En ĉi tiu ebleco fali aŭ leviĝi, ĉiuj viroj estas egalaj. Per ĝi eblas al Ganivet imagi sian *diamantan akson* aŭ kategorian imperativon: *ke oni ĉiam povos diri pri vi, ke vi estas viro*. La homo estas ŝipo, kiu ĉiam, dum ĝi flosas, povas rektigi sian vojon. Se la ŝipanaro neglektis ĝin, se ĝia kilo, veloj aŭ rigilaro estas en malbona stato, estos pli malfacile por ĝi elteni ŝtormojn. Rektigi la vojon ne sufiĉos atingi havenon. Sukceso estas de Dio. Kion la navigisto povas fari estas ŝanĝi direkton. En ĉi tiu metafizika

Ramiro de Maeztu, murdita pro timo al liaj ideoj, fare de ignorantaj frontopopolanoj.

libereco aŭ libera volo ĉiuj homoj estas egalaj. Sed ĉi tiu estas la sola egaleco, kiu kongruas kun libereco. Politika libereco favoras la disvolviĝon de malegalecoj. Kaj vane oni proklamos la kvazaŭan rajton je egaleco en iuj Konstitucioj, kiel la franca de 1793, deklarante ke: *Ĉiuj homoj estas egalaj laŭ naturo kaj antaŭ la leĝo*. Diri ke homoj estas egalaj estas same absurde kiel proklami ke la folioj de arbo estas egalaj. Ne estas du egalaj. Kaj egaleco antaŭ la leĝo ne havas, nek povas havi, alian signifon ol ke la leĝo devas same protekti ĉiujn civitanojn.

Se ĝi havas tiun signifon, estas ĉar homoj estas egalaj laŭ sia libereco aŭ kapablo metafizikaj por konvertiĝo aŭ falo. Jen kio faras ilin subjektoj de moralo kaj leĝo. Se ili ne estus kapablaj fali, la moralo ne bezonus ion diri al ili. Se ili ne kapablu konvertiĝi, estus senutile, ke mi ĉion rakontu al ili. La valideco de moralo dependas de homoj kapablaj ŝanĝi direkton. Ĉi tiu kondiĉo de sia naturo estas tio, kio ankaŭ igis leĝon ebla kaj necesa. Ne ekzistus leĝoj, se homoj ne povus obei ilin. Ili estas nepraj, ĉar ili povas same ne esti plenumataj. Kaj ili havas universalan karakteron, ĉar en ĉi tiu kapablo plenumi ilin ĉiuj homoj estas egalaj. Kiam oni proklamas la kapablon de konvertiĝo de viroj, oni ne diras, ke ili povas iri tre malproksimen

sur la nova vojo, kiun ili decidis entrepreni. Kiu nur pentas en la horo de morto, tiu ne tro malproksimiĝos sur la vojo de sankteco. Sed se sia konvertiĝo estas sincera kaj totala, ĝi veturos sur laflugiloj de anĝeloj la vojon, kiun li ne povas iri per siaj propraj piedoj. Ĉi tiu kapablo por konvertiĝo estas la fundamento de la homa digno. La plej erara el homoj iam povos ekvidi la veron kaj ŝanĝi sian konduton. Tial ni devas respekti ĝin, eĉ en ĝiaj eraroj, dum ĝi ne konsistigas socian danĝeron. Sed ekster ĉi tiu komuna kapablo por konvertiĝo, ne ekzistas egaleco inter homoj.

Kelkaj estas fortaj; aliaj, malfortaj; kelkaj, talentaj; aliaj, malsaĝaj; kelkaj, dikaj; aliaj, magraj; kelkaj iom blankaj; aliaj, ĉokoladkoloraj, aŭ flavaj. Kaj kie la konscio pri tiu komuna konvertiĝo ne klare ekzistas, ankaŭ nenie aperas la nocio de homa egaleco. Oni kredas, ke la totemo estas de malsama specio ol tiu de alia totemo. Se la totemo de *klando* estas la kanguruo, la viro kredas sin esti kanguruo; Se ĝi estas kuniklo, ĝi imagas sin kiel kuniklon. Kion la totemo emfazas estas la *diferenca fakto*. Izrael estas la popolo elektita; kiam aperas la Redemptoro de la homa raso, la plej granda parto de Izraelo persistas kredi sin la elektita popolo, nekomparebla kun la aliaj. Eĉ post jarcentoj da kristanismo, la

homoj de la Nordo elpensas la doktrinon de antaŭdestino, por doni al si erojn de supereco kompare kun la mediteraneaj popoloj. Francio, iom malpli nordia, batalis dum jarcentoj kontraŭ pli mildigita formo de kalvinisma persvado, kiel jansenismo, sed kiam ĝi fine venkis ĝin, ĝi elpensis la teorion de sia samsubstanco kun la civilizacio, por dividi la homojn po la du specioj: la francoj kaj barbaroj, kun la subspecio de la francigitoj.

Socialismo, en siaj malsamaj skoloj, supozas ke la unueco kaj frateco de la homa raso estas naturaj faktoj. Ili ne provas pruviti, sed prenas ilin kiel konceptitajn, kaj sur ĉi tiu fundamento ĝi provas establi staton de aferoj en kiu tero kaj kapitalo estas komunaj kaj laboris por la avantaĝo de ĉiuj. Sed ĉar ĝia materiismo detruas la kredon je la kapablo de konvertiĝo, kiu estas la sola afero, en kiu la homoj estas egalaj, ne eblas al ili entrepreni la realigon de sia idealo de ekonomia egaleco sen turni sin al terorismaj rimedoj. La grandega kvanto da sango verŝita de la rusa revolucio, pro ĉi tiu deziro al egaleco, ne povis malhelpi Lenin konfesi la fiaskon de komunismo, entreprenante sian novan ekonomian politikon, kaj la vivo nur reaperis en Rusio kiam la malegalecoj de la socia skalo, kun ili la espero de ĉiu homo supreniri

kiel eble plej multe, kaj kun espero, energio kaj laboro. Ĉe la fino de la revolucio, en esenco, la malnovaj regantaj klasoj estis forigitaj de siaj pozicioj de potenco kaj anstataŭigitaj per aliaj. Sed ankoraŭ regantoj kaj regantoj, altaj kaj malaltaj, potenculoj kaj senpovaj homoj. Kaj ĉar Rusujo estas, funde, kristana lando, ankaŭ tie reaperis io simila al la malnova divido inter tiuj animoj, kiuj rimarkas, kio estas kristanismo kaj tiuj, kiuj ne; nur ke la unuaj nomiĝas konsciaj, manaj aŭ intelektaj laboristoj, kaj ili estas tiuj, kiuj konsistigas la komunistan partion, de kie venas la regantoj de la lando. Mi imagas, ke se komunistoj havas ian respekton al tiuj, kiuj ne estas, tio estos pro la ebleco, ke ili iam estos, kio fermas kaj kompletigas la analogion kaj konfirmas nian rezonadon.

Frateco kaj fratismo.

La frateco de homoj ne povas havi pli da fundamento ol la konscio pri la komuna patreco de Dio. Neatendite, Bergson ĵus ĵetis la pezon de sia prestiĝo favore al ĉi tiu ideo. En sia libro pri *La Du Fontoj de Moralo kaj Religio*, la filozofo de *La Krea Evoluo* diras al ni, ke la frateco, kiun filozofoj volas baziĝi sur la fakto, ke ĉiuj homoj partoprenas en la sama racia esenco, ne povas esti tre pasia, aŭ iri tre malproksimen. Aliflanke, mistikuloj, kiuj

alproksimiĝas al Dio, lasas sian animon esti kaptata de amo al ĉiuj homoj: *Per Dio kaj por Dio ili amas la tutan homaron per dia amo.* Li aldonas, ke la mistikuloj deziras *Kun la helpo de Dio, kompletigi la kreadon de la homa specio, kaj fari la homaron tia, kia ĝi estus dekomence, se ĝi estus povinta definitive starigi sen la helpo de homo mem.* De morala entuziasmo al entuziasmo, Bergson diras al ni, kiel la grandaj mistikuloj, ke: *la homo estas la kialo de vivo sur nia planedo, kaj ke: Dio bezonas nin kiel ni bezonas Dion.* Kaj kial Dio bezonas nin? Nature, povi ami unu la alian. Patro Arintero estus dirinta tion por konverti la amon de kompatato, kiun li havas por ni, en amon de memkontento.

Patro Arintero estus tre ĝojinta trovi en Bergson la penson, ke la fundamenta afero en religio estas mistikismo kaj ke religio estas por mistikismo tio, kio vulgarigo estas por scienco. La historia origino de homa frateco estas ekskluzive mistika. Jeremio estas la unua viro kiu parolis pri la ebleco, ke la infanoj de aliaj popoloj forlasas la adoradon de idoloj kaj adoras la universalan Dion, tiel dirante al ni, ke ĉiu homo naskiĝis por esti infano de Dio. Jeremio estis profeto, sed profetoj estas antaŭ ĉio mistikuloj, kiuj, kontaktante la fonton de la vivo, ĉerpas el ĝi amon, kiu povas etendi al ĉiuj homoj. Fronte al la falsaj profetoj, priskribitaj unufoje por ĉiam, kiam

oni diras pri ili: *kiuj mordas per la dentoj kaj predikas pacon,* Miĥa diras (3,8): *Sed mi estas plena de forto de la Spirito de la Sinjoro, el juĝo kaj virto, por anonci al Jakob lian maljustaĵon, kaj al Izrael ties pekon.* El la sinsekvo de la profetoj ŝprucas la apostoloj kaj la misiistoj. Kaj ĉar la Hispanujo de la grandaj jarcentoj estas, supraelstare, misia popolo, ties homoj estas tiuj, kiuj plej profunde konvinkiĝas pri la kapablo por konvertiĝo de ĉiuj homoj sur Tero. Komence de tio ne estas nur la konvinko de teologoj kaj superaj animoj, sed antaŭ la spektaklo, kiun proponas la konvertiĝo de la tuta Nova Mondo al kristanismo, la kredo fariĝas, en Hispanio, universalaj. Ĉiuj homoj povas esti savitaj; ĉiuj povas perdiĝi. Tial ili estas fratoj; fratoj de necerteco koncerne sian celon, ŝiprompiĝintaj en la sama boato, ne sciante ĉu ili estos prenitaj kaj atingos havenon. Ili ne estus fratoj, se iuj el ili povus esti certaj pri sia savo aŭ sia perdo. La certeco pri unu aŭ la alia spirite metus ilin en apartan lokon. Sed ĉio povas esti konservita aŭ perdita. Tial ili estas fratoj kaj devus trakti unu la alian kiel fratojn.

La nekredanto, kiu predikas homan fratecon, ne rimarkas la ekskluzive religian originon de tiu ĉi ideo.

Ĉar, se ĝi ne devenas de religio,

de kie vi ricevas ĝin? Princo Kropotkin starigis la demandon, vidante, ke la saĝuloj de Anglio interpretis darvinismon kiel la doktrinon de ĝenerala kaj neelpor-tebla lukto por vivo, en kiu ne ekzistas konsolo por kompataj animoj krom kompati ĉe la sono de la veo al la venkitoj! Kropotkin bezonis, ke viroj amu unu la alian kiel fratojn, por ke eblos starigi anarkiajn societojn, en kiuj regas harmonio sen esti trudata de la aŭtoritatoj. Tiu bezono igis lin serĉi en naturhistorio kaj universala historio ekzemplojn de reciproka subteno en bestaj kaj homaj socioj. Sed li ne povis persvadi talentajn homojn, ke reciproka subteno estas la fundamenta leĝo de la naturo. La anglaj akademiuloj kontraŭstaris al li ke reciproka subteno ne ekestas en bestaj kaj homaj socioj krom kiel defendo kontraŭ komuna malamiko. For de besta kaj vegeta naturo regata de leĝo de simpatio, kio ŝajnas regi ĝin estas la principo, ke la granda fiŝo manĝas la malgrandan kaj koncerne homojn, inter homoj de malsamaj rasoj, ekzistas kutima malsimpatio, tre simila al tiu. kiu regas inter hundoj kaj katoj. Tiu, kiu disigas okcidentanojn kaj orientanojn, estas tiel profunda ke, se Usono iam donos sendependecon al Filipinoj, tio estos pli por fermi aliron al Kalifornio al filipinanoj ol rekoni ties rajton.

La utilismaj ankaŭ volis, kiel Kropotkin, malkovri la principojn de moralo en la naturo. Jeremiah Bentham bazas sian sistemon sur la fakto ke: *Naturo metis la homon sub la regadon de du suverenaj mastroj: doloro kaj plezuro*. Publikaj aŭ privataj agoj devas esti aprobataj aŭ malaprobataj laŭ ĉu ili tendencas pliigi aŭ malpliigi feliĉon. Tial la principo de la plej granda feliĉo de la plej granda nombro, kiu ŝajnis tiel evidenta al Bentham ke ĝi bezonis neniun pruvon: *ĉar tio, kio estas uzata por pruvi ĉion alian, ne povas mem pruvi: ĉeno de pruvoj komenciĝantaj de ie*. Nuntempe oni ne plu parolas pri la utilismaj krom pri la granda influo, kiun ili faris sur la politiko kaj kutimoj de la homoj de la Nordo. La hodiaŭaj filozofoj konstatas ĝian principon per kelkaj linioj. Sinjoro G. E. Moore ne entuziasmas pri la idealo de feliĉo. Vivo kun iom malpli da feliĉo kaj pli da scio kaj pli grandaj ŝancoj por bonfari ŝajnas al li pli dezirinda ol feliĉa, sed egoisma kaj stulta vivo. Hartmann memorigas al ni, ke utileco ne estas celo, sed rimedo. Kio estas utila ne estas tio, kio estas bona. Homo sklavigita al utileco devos demandi sin ridinde, kiu profitos siajn profitojn. En Hispanio, utilismismo ne produktis indajn pensulojn. Mi ne povus produkti ilin. Niaj sinceraj spiritoj estus ekkriintaj, kiel la poeto: *(Kiel rapide iras plezuro; kiel post kiam ĝi estas*

interkonsentita ĝi donas doloron!) La cinikuloj estus dirintaj, ke ili ne ŝatis oferi sian personan feliĉon al tiu de tiu monstro de cent mil kapoj, kiu estas la plej granda nombro.

Hodiaŭ ne estas multe pli da subtenantoj de Kantiana moralo ol de tiu utilisma. Estas pruvite ke, en la praktiko, la Kategorio Imperativo ne servas kiel gvidilo en pinĉo. Dirante al ni mem, ke ni devas agi tiel, ke la maksimumo de nia ago povas fariĝi universala leĝo de la naturo, ni vere diras al ni nenion, krom se ni scias, kio estas bono kaj ke ni devas tion fari. La voluptulo volas, ke siaj plezuroj kaj malvirtoj disvastiĝu inter ĉiuj homoj. La ebriulo facile pasas de tiu deziro al aktiva propagando. Same kun la morfinulo. La Kategorio Imperativo havas neniun sencon krom kiam la universala leĝo estas identigita kun la volo de Dio. Se Dio malaperas, se antaŭa intuicio pri bono estas forviŝita, ni estas infanoj perditaj en la arbaro. Filozofoj avertis, preskaŭ dekomence, ke se la Kategorio Imperativo estas komprenata kiel leĝo de nia racia naturo, tio estas, kiel havanta subjektiva origino, estus neeble por ni malobservi ĝin. Kaj nun Scheler kaj Hartmann konstatis, ke ne necesas doni al ĝi subjektivan karakteron, por ke ĝi estu aŭtonoma kaj universala: sufiĉis, ke ĝi estu apriora. Por igi

ĝin apriora, Kant faris la eraron igi ĝin subjektiva, kvazaŭ ĝi estus leĝo aŭ posedaĵo de racio. Sed geometrio estas apriora, sen esti subjektiva, sed objektiva. Kaj tia estas la morala leĝo. Ĝuste ĉar ĝi ne estas subjektiva, ni povas plenumi ĝin aŭ malobservi ĝin, savi nin aŭ perdi nin, same kiel ni povas erari, kaj ni ofte eraras, kiam ni solvas matematikan problemon.

Kredo kaj espero.

Kantianismo ĉesis regi la Universitatojn. La filozofio de valoroj, kiu nun regas, fariĝas eŭfemisma formo de teologio, ne nur ĉar la apreza sento de valoroj estas fido, laŭ Lotze, sed ĉar Dio estas la ĝenerala valoro de kiu ĉiuj apartaj valoroj derivas esenco kiel tiaj valoroj, ĉar ĉiu valoro devas inspiri amon kaj kiam la esenco de ĉiu amo (phila) estas serĉata en alia amo, oni devas nepre alveni al *primo love* (prooton philon), *il primo amore*, kiel diris Dante, kun miriga laŭvorteco. Benjamin Kidd povus fanfaroni, ke la jarcento ne povis respondi al sia defio. La interesoj de la individuo kaj tiuj de la socio ne estas identaj, ili ne povas esti akordigeblaj. Ne estas maniero konstrui socion tiel, ke estas oportune por virinoj havi infanojn kaj ke soldatoj mortu por sia lando, kaj ĉar socioj nepre bezonas virinojn doni al ili infanojn kaj soldatojn kiuj, se

necese, mortas por ili, estas necese serĉi ultraracian, ultra-utilan sankcion por la necesa ofero de individuoj al la societoj. Tio estas unu el la funkcioj, kiujn religio plenumas kaj ke nur religio povas plenumi: havigi ultra-raciajn sankciojn al la necesa ofero de individuoj por la konservado de socioj. Kaj ne nur al ĝia konservado, sed al ĝia valoro kaj altiĝo, ĉar ĉiu malavara ago, ĉiu iom perfekta laboro postulas la superadon de la egoismo, kiu malhelpas nin fari ĝin.

Aliflanke, viroj estas viroj kaj ili malmulte ŝanĝiĝas tra jarcentoj. Tiuj de nia 16-a jarcento ne estis tre malsamaj de la hispanoj de hodiaŭ. Kiel Hispanujo malpli loĝata, malpli riĉa, iel malpli klera ol hodiaŭ, povus produkti tiom da saĝuloj de universala renomo, tiom da poetoj, tiom da sanktuloj, tiom da generaloj, tiom da herooj kaj tiom da misiistoj? La viroj estis kiel la nuntempaj, sed la hispana socio estis organizita en sistemo de persvadoj kaj disvadoj, kiuj instigis la homojn kontakti kun Dio, regi sian egoismon kaj doni de si sian maksimuman efikecon. La Eklezio kaj la Ŝtato, la Universitato kaj la teatro, kutimoj kaj leteroj konspiris en la sama provo. Kaj la finfina rezulto estas, ke la hispanoj sentis sin pli liberaj disvolvi siajn pozitivajn kapablojn ĝis sia ekstrema limo kaj malpli liberaj sin indulgi pri kapitalaj

pekoj; pli egalaj pro la komuna historio kaj protekto de la leĝoj, kaj pli da fratoj pro la konscio pri la patreco de Dio, de la komunumo de la sama misio kaj de la reprezentado de la sama dramo por ĉiuj: la grandega ĉiutaga ebleco esti savata aŭ perdota.

Nun la hispanoj, kiuj bazis siajn esperojn sur la principoj de Libereco, Egaleco kaj Frateco, estas elrevigitaj. Ili imagis, ke ili belege prosperos, kiam falos la historiaj institucioj, kiuj laŭ ilia opinio aŭ antaŭjuĝo malhelpas ilian evoluon. Elreviĝo de la sama naturo troviĝas ĉiam kiam oni studas la kurson de aliaj revolucioj. Camillus Desmoulins mem demandis Jacques Bonhomme, personigo de la franca popolo, en siaj lastaj skribaĵoj: *Ĉu vi scias kien vi iras, kion vi faras, por kiu vi laboras? Ĉu vi certas, ke viaj regantoj vere intencas kompletigi la laboron de libereco?* La tiamaj regantoj nomiĝis Saint Just kaj Robespierre...

La komparo povas esti misgvida. Eblas, ke ĉi tie ni ne estas antaŭ revolucio, sed prefere la fakto de Monarko, kiu distancigis sin de potenco kaj konservativa klaso kiu lasis ilin foriri, ĉar ili ne rimarkis, kiom multe influis ilin la vojaĝo. Ĉi tio ne estas tute revolucio, sed ĉu iam okazis

revolucio, kiu ne estis, esence, la manko aŭ ĉeso de antaŭaj institucioj? La fakto estas, ke elreviĝo okazas same kvazaŭ ĝi estus sanga revolucio.

Tio ne estas!, ekkrias seriozaj viroj, skuante la kapon de unu flanko al la alia. Ne estas tio. Ili revis pri la nacio staranta, pri la supozitaj kaj dormantaj energioj fariĝantaj ĉeestantaj. Ne estas tio. Ili ne volis vidi, kion instruas la sperto de ĉiuj homoj: ke demokratio estas sistemo, kiu ne firmiĝas krom distribuante destinon kaj favorojn inter la balotantoj, ĝis ĝi produktas la ruinon de la Ŝtato, ke krom tio, ke ĝi faras ne atingas ekloĝi ie ajn, se ili ne estas antaŭe trompitaj per promesoj neplenblaj aŭ kun la sistema kalumnio de la iamaj regantoj. Kio fariĝis el la revo pri libereco por ĉiuj doktrinoj, por ĉiuj asocioj? Privilegio por amikoj, koncesio por malamikoj, kondiĉe ke ili estas bonuloj. Oni diras malkaŝe pri egaleco, de supre, ke amikoj ne povas esti traktataj same kiel malamikoj. Frateco fariĝis nesatigebla kaj ĉiama rankoro kontraŭ ĉiuj aŭ preskaŭ ĉiuj regantaj klasoj de la malnova reĝimo. *Kaj tio ne estas tio*, diras al si tiuj, kiuj atendis ion alian. Iuj kulpigas la malbonon de la regantoj pro tio; aliaj, al tiu de la regatoj. *Parolu al ĉi tiuj trupoj pri leĝeco!* Sed viroj estas viroj. Ne tiel bonaj kiel ili pensis antaŭe; ne tiel malbona kiel oni diras nun. Tiuj

de nia 16^a jarcento ne estis pli bonaj. Nek de pli religia naturo ol tiuj nun. La kondiĉoj estis malsamaj. Ili estis instigitaj vivi kaj morti por la pli granda gloro de Dio. Ekzistis konstanta potenco de justeco super tio rekompencita kaj punita. Pli da frapoj sonis sur ĉies konscienco. La *kontakto* kun Dio estis farita pli ofte. La problemo ne estas plibonigi homojn, sed restarigi la sociajn kondiĉojn, kiuj instigis ilin plibonigi sin. Tio estas, se vi pardonos al mi la parafrazon de Alfonso Lopes Vieira, la amata portugala poeto: *En rehispanigo de Hispanio, eŭropigante ĝin kaj, tra la malluma ĝangalo, en ankaŭ savi niajn animojn.*

Daŭrigota

Lernejo Ramiro de Maeztu, en Madrido.

Kajeroj el la Sudo

Bulteno de Hispana Asocio
de Laboristoj Esperantistaj

<http://www.gazetoteko.com/hale/kels133.pdf>

Numero 133^a - Oktobron de 2024^a

ISSN 1886-1938 (printita)
ISSN 1886-1997
Depósito legal: Z-2398-88